

Venedik Tüzüğü'nden Günümüze Tarihi Kırsal Peyzajların Korunmasına Yönelik İlkelerin Gelişimi

Emine Çiğdem ASRAV

I. Giriş

Tarihi kırsal peyzaj kavramının ortaya çıkışı ve bu alanların korunmasına yönelik yaklaşımlar, kültürel miras ve peyzaj kavramlarının genişlemesiyle paralel bir gelişim göstermiştir. Miras ve peyzaj çalışmaları, içerik, anlam ve kavramlarının yanı sıra tanımlama, yönetim, planlama ve koruma alanlarındaki metodolojik yaklaşımlarda benzer paradigma değişimleri gösterirler. Bu doğrultuda, Venedik Tüzüğü'nden günümüze uzanan süreçte tarihi kırsal peyzajların korunmasına ilişkin ilkelerin evriminden önce, kültürel miras ve peyzaj kavramlarının gelişimine kısaca değinilecektir. Böylece, her iki alandaki ilerlemeler arasındaki paralellikler aracılığıyla, kırsal peyzajların kültürel miras olarak tanınması ve korunmasının izlediği süreç daha net bir şekilde anlaşılacaktır. Son olarak, bu gelişmelerin uluslararası tüzükler ve ilkelerdeki yansımaları ele alınacak ve günümüzde tarihi kırsal peyzajların tanımı ile korunmasına yönelik yaklaşımlar değerlendirilecektir.

II. Kültürel Miras, Peyzaj ve Tarihi Kırsal Peyzaj Kavramlarının Gelişimi

Miras kapsamı ve anlamı, antikadan tarihi anıtlara, oradan tarihi kentlere ve nihayetinde tarihi peyzajlara doğru genişlemiştir (Şekil 1). Bu gelişim süreçlerindeki kırılma noktaları ve dönüşüm süreçleri, çoğunlukla dünya çapında geniş kitleleri etkileyen önemli olaylarla şekillenmiştir. Bu olaylardan ilki, fiziksel çevre ve yaşam koşullarında büyük değişimlere yol açan Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi, modern koruma hareketinin yükselişini teşvik etmiş ve hızlı endüstriyel değişim karşısında kültürel mirası koruma çabaları, koruma felsefesinin, mevzuatın ve kurumların gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde kültürel miras kapsamı, eski eserlerden tarihi anıtlara doğru evrilmiştir. 1820'lerden itibaren "tarihi anıt" kavramı, bu anıtlarla ilişkilendirilen değerler ve koruma uygulamaları sorgulanmaya başlamıştır. Bu süreçte, tarihi anıtların korunması kurumsal bir çerçeveye oturtulmuş, alana yönelik mevzuat hızla gelişmiş ve "restorasyon" bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmiştir (Choay, 2001, 83-84).

Dünyayı ve koruma disiplinini etkileyen bir diğer önemli olay da Dünya Savaşları'dır. Dünya Savaşları'nın kentlerde yarattığı yıkıcı etkiler, koruma yaklaşımlarına yeni bir boyut kazandır-

mıştır. Savaş sonrası dönemde bilimsel restorasyon, rekonstrüksiyon, kent arkeolojisi ve kentsel planlama gelişirken, kentsel morfoloji, estetik, modern hareket ve ortak miras kavramları öne çıkmıştır (Jokilehto, 1999).

Bu dönemin ardından, teorik ve pratik gelişmelerin de etkisiyle, tarihi anıtların korunmasına yönelik uluslararası kabul gören temel ilkelere belirleyen Venedik Tüzüğü, 1964 yılında hazırlanmıştır. Eleştirilere rağmen Venedik Tüzüğü, koruma alanının küresel olarak şekillendirilmesinde, koruma ve kültürel mirasın uluslararasılaşmasının teşvik edilmesinde ve bu alanda yeni tartışmaların başlatılmasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönem, aynı zamanda kültürel miras kavramının tarihi anıttan tarihi çevreye doğru evrildiği bir süreçtir.

Bu gelişmelere paralel olarak birçok uluslararası hükümet örgütü ve sivil toplum kuruluşu kurulmuş, 1965 yılında kurulan ICOMOS bunların en önemli örneklerinden biri olmuştur. ICOMOS, kültürel mirasın korunması, belgelenmesi ve yönetilmesi amacıyla kurulmuş; yayımladığı tüzükler ve bildirilerle kültürel miras alanında öncü belgeler ortaya koymuştur.

Bu süreçte, teorik, felsefi, epistemolojik ve metodolojik alanlarda yeni kavramlar, fikirler ve eleştirel yaklaşımlar gündeme gelmiştir (Orbaşlı, 2017). Böylelikle miras çalışmalarına yalnızca fiziksel çevre ve üstün değerler değil, aynı zamanda somut olmayan değerler, sosyal değerler, özgünlük, kültürel önem, peyzaj, endüstriyel miras, kırsal miras, modern miras ve doğal miras gibi çeşitli konular da dahil edilmiştir. Aynı zamanda, mirasın korunmasına yönelik entegre yaklaşımlar, değer temelli ve sürdürülebilir koruma, miras odaklı planlama, toplum temelli politikalar ve doğa temelli çözümler gibi yeni yaklaşımlar da ortaya çıkmıştır.

Peyzaj çalışmaları, teorik, felsefi, epistemolojik ve metodolojik alanlarda mirasla benzer bir gelişim süreci izlemektedir. Başlangıçta estetik ve doğal güzellik odaklı bir anlayışla ele alınan peyzaj, zamanla farklı disiplinler ve perspektifler doğrultusunda evrilerek çok boyutlu bir anlama kavuşmuştur. İlk çalışmalar peyzajı "fiziksel gerçeklik" olarak ele alarak yapısal ve morfolojik boyutlara odaklanırken (Crumley vd., 2017), son dönemlerde peyzaj araştırmaları, peyzajı "sosyal yapı" olarak ele alarak sosyal, kültürel ve zihinsel boyutlara yönelmiştir. Bu dönemden itibaren insan faktörü peyzaj tartışmalarına daha fazla dahil edilmeye başlanmıştır;

özellikle 1980'lerde gelişen Marksist yaklaşımlar, peyzaj alanlarına bakışı etkilemiştir. Bunun sonucunda, kültürel çeşitlilik, sosyal, kültürel ve politik süreçler, güç, adalet, zenginlik ve toplumsal cinsiyet konuları peyzaj tartışmalarının bir parçası olmuştur (Cosgrove, 1988; Duncan ve Duncan, 2009). 20. yüzyılın sonlarından itibaren ise algı, anlamlar, manevi ve dini yorumlar, geleneksel inançlar, sözlü gelenekler, görsel yönler ve estetik boyutlar gibi somut olmayan anlamlara da odaklanılmıştır (Berleant, 1997; Ingold, 2000).

Zaman içindeki paradigma değişimleri, genişleyen kavramsal tartışmalar ve epistemolojik, ideolojik ve metodolojik değişimler göz önüne alındığında, peyzaj ve miras çalışmaları arasındaki diyalektik ve karşılıklı ilişkilerde bir paralellik görülmektedir (Harvey, 2015). Her

tadır. Kırsal peyzajlar, doğaya yakınlık ve insan-doğa ilişkisini günlük yaşam biçimleri ve inanç sistemlerinde uygulama olguları etrafında tanımlanmaktadır (Singh, 2011).

III. İlkesel Metinler Üzerinden Tarihi Kırsal Peyzajların Korunmasının Gelişimi

Tarihi kırsal peyzajlar başlangıçta ilkesel metinlerin ana konusu olmasa da yerel mimari, küçük yerleşimler ve tarımsal alanlar gibi kırsal peyzajın farklı bileşenlerine yer verilmiştir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında, kültürel peyzaj kavramının uluslararası belgelerde tanınmasıyla, tarihi kırsal peyzaj alanlarına kapsamlı bir bakış açısı getiren ve bu alanları kültürel miras olarak değerlendiren, bütüncül yaklaşımlarla korunmasına yönelik ilkeleri belirleyen metinler¹ geliştirilmiştir.

Şekil 1. Zaman içinde değişen miras kavramları ve mirasın korunmasına yönelik yaklaşımlar

iki alanda içerik ve anlam genişlerken, tanımlama ve koruma yaklaşımları da bu kapsayıcı bakış açısıyla paralel bir şekilde gelişmiştir. Sonuç olarak, her iki alanda entegre, kapsamlı, çoklu ve disiplinler arası yaklaşımlar öne çıkmıştır.

Bu kapsamlı çerçeve günümüzde tarihi kırsal peyzaj alanlarının tanınması ve korunmasında da benzeri yaklaşımların gelişmesine neden olmuştur. Başlangıçta kırsal alanlar, tarımsal aktiviteler ve yapısal özellikler üzerinden incelenirken, zamanla bu analizlere kültür ve doğa arasındaki ilişkiler ile tarımsal sorunlara yönelik teknik ve organizasyonel yaklaşımlar eklenmiştir (Vidal de la Blache, 1922). Kırsal peyzajlar, toplulukların kimliğini yansıtan bir ürün olarak değerlendirilmiştir. Batıdaki bu yaklaşımın yanı sıra, Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde ise insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşim öne çıkmak-

Venedik Tüzüğü (1964), anıtlar ve sitlerin korunması ve restorasyonu için temel ilkeleri belirleyen önemli bir belge olup, kırsal peyzajlara özel bir vurgu yapmamıştır. Ancak, kültürel mirasın korunmasını yalnızca yapılarla sınırlamayarak, bu yapıların bulunduğu kentsel veya kırsal bağlamının önemini vurgulamış ve kırsal alanları dolaylı olarak koruma kapsamına almıştır.

1972'de kabul edilen UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi, kültürel ve doğal mirasın korunmasını bir arada ele alan ilk önemli metinlerden olmuş ve kültürel peyzajların koruma altına alınmasını sağlamıştır. Sauer (1925)'in doğa-insan etkileşimi üzerine geliştirdiği peyzaj tanımıyla örtüşen bu sözleşme, insan ve doğa arasındaki dengenin korunmasının önemini vurgular. Bu sözleşme, kırsal peyzajları

insan-doğa etkileşiminin bir ürünü olarak kabul edip, korunması gereken önemli varlıklar arasında kabul etmiştir.

1975 yılında Avrupa Konseyi tarafından Avrupa Mimari Miras Yılı kapsamında yürürlüğe giren Amsterdam Bildirgesi, tarihi kentsel ve kırsal alanlardaki anıtların yanı sıra küçük yapıları da mimarlık mirası kapsamına alır. Bu miras, çevresiyle birlikte ele alınarak kentsel ve kırsal toplulukların sosyal ve fiziksel gerçeklikleriyle uyumlu bir şekilde, mimari mirası insanların yaşamlarıyla bütünleştirerek korumayı hedefler.

1981 yılında kabul edilen Floransa Tüzüğü, tarihi bahçelerin ve peyzajların korunmasına yönelik ilkeleri belirlemiştir. Bu tüzük ile, kırsal alanlardaki tarihi bahçeler ve tarımsal alanlar kültürel peyzajın bir parçası olarak değerlendirilmeye başlanarak, kırsal peyzajların koruma kapsamına alınmasının önü açılmıştır.

1985 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Granada Sözleşmesi, kentsel ve kırsal çevrelerin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasını destekleyen kültürel değerlerin aktarılmasına önem vermiştir. Mimari mirasın korunması ve geliştirilmesi için ortak politikaların önemini vurgulayan sözleşme, yalnızca anıtlar ve sit alanlarını değil, kentsel ve kırsal yapıları da mimari miras kapsamında ele alır.

1992 yılında, Dünya Mirası Sözleşmesi kültürel peyzaj kategorisini tanıyan ve koruyan ilk uluslararası yasal araç haline gelmiştir. Komite, kültürel peyzajı “doğa ve insanın birleşik eseri” olarak tanımlamıştır (madde 1)². Bu tanımla birlikte, kültürel peyzajlar UNESCO kılavuzunda miras kategorisinin bir parçası olmuş ve üç alt kategoriye ayrılmıştır: “devam eden kültürel peyzajlar”, “tasarlanmış kültürel peyzajlar” ve “ilişkisel kültürel peyzajlar.” Kültürel peyzaj kategorisinin tanınmasıyla birlikte, kırsal peyzajlar “devam eden kültürel peyzajlar” alt kategorisi altında sınıflandırılmış ve tarihi kırsal peyzajların korunması uluslararası alanda daha fazla önem kazanmıştır (Scazzosi, 2018).

Bu sözleşmeden günümüze, pek çok kültürel peyzaj Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır. Bu alanların çoğu, tarihi kırsal peyzaj olmakla birlikte yerel topluluklar ve yerli halkların yaşamlarını sürdürebilmelerinde hâlâ önemli bir rol oynamaktadır. Bunlara örnek olarak, 2004'de listeye alınan ve doğaya dayalı geçim kaynakları üzerinden sürdürülebilir geçimini sağlayan Norveç'teki Vegaøyan - Vega Takımadaları; biyolojik ve kültürel çeşitlilik ile tarımsal biyoçeşitlilik açısından zengin olan Kenya'daki Kutsal Mijikenda Kaya Ormanları (Şekil 2); kooperatif su sistemi ile insanları, doğayı ve inançları birbirine bağlayan Bali felsefesiyle şekillenen Endonezya'daki Tri Hita Karana Kültürel Peyzajı (Şekil 3) örnek olarak gösterilebilir³.

1996 yılında kabul edilen Cork Deklarasyonu, sürdürülebilir kırsal kalkınma, entegre yaklaşımlar ve toplum temelli politikaların Avrupa

Birliği tarafından öncelikli olarak ele alınması gerektiğini vurgulayan önemli bir belgedir. Bu deklarasyon, “Kırsal Avrupa - Gelecek Perspektifleri” konferansında kabul edilmiş olup, kırsal alanları benzersiz kültürel, ekonomik ve sosyal yapılar olarak değerlendirir ve bu alanları Avrupa Birliği'nin değerli bir varlığı olarak tanımlar. Deklarasyon, Avrupa peyzajının karakterini tarım arazileri ve ormanlarla ilişkilendirerek, insanlar ile çevre arasındaki etkileşimin sürdürülebilirliğini ön plana çıkarır.

Şekil 2. Kutsal Mijikenda Kaya Ormanları (Okoko Ashikoye, <https://whc.unesco.org/en/news/1959>)

Şekil 3. Tri Hita Karana Felsefesinin Bir Tezahürü Olarak Subak Sistemi (Ko Hon Chiu Vincent, <https://whc.unesco.org/en/news/1959>)

1999 yılında yürürlüğe giren Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (CIAV), yerel mirası, “bir toplumun kültürünün, topraklarıyla olan ilişkisi ve dünyanın kültürel çeşitliliğinin temel ifadesi” olarak tanımlayarak bu mirasın önemine vurgu yapmaktadır. Tüzük, yerel mirasın korunmasında, toplulukların desteği ve katılımına odaklanır ve bu sürecin sürekli kullanım ve bakımın yanı sıra yasal, idari ve mali araçlarla güçlendirilmesi gerektiğini savunur. Ayrıca, koruma çalışmalarında multidisipliner uzmanlık gerektiğini belirterek, yerel mimari miras ile kültürel peyzaj arasındaki bütüncül ilişkiye dikkat çeker. Bu koruma yaklaşımı, yalnızca fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda bu çevreyle ilişkili gelenekleri ve somut olmayan kültürel bağları da göz önünde bulundurur.

2000 yılında kabul edilen Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, peyzaja bütüncül bir yaklaşım geti-

rerek, peyzajın korunması, yönetimi ve planlanması konusunda temel ilkeleri belirler. Peyzajı, “yerel halk veya ziyaretçiler tarafından algılandığı şekilde, doğal güçler ve insan etkileri sonucunda zaman içinde gelişen bir alan” olarak tanımlar. Halkın aktif katılımını, uzmanlarla yerel halk arasındaki ve her düzeydeki paydaşlar arasında işbirliğini teşvik eder. Peyzajların sürdürülebilir kullanımını teşvik eden bu sözleşme, kırsal alanların yerel topluluklar için hem kültürel hem de ekonomik bir değer taşıdığını vurgulamış, bu nedenle koruma politikalarının kırsal alanları da kapsamaya gerektiğini belirtmiştir.

Peyzaja bütüncül yaklaşım getiren bu sözleşme sonrasında, kırsal alanlar farklı yönleriyle kültürel miras olarak kabul edilmeye başlamıştır. 2002 yılında, çiftçiler, çobanlar, balıkçılar ve ormancılar tarafından sosyal, kültürel, ekolojik ve ekonomik süreçler sonucunda yüzyıllar boyunca geliştirilmiş tarım sistemleri, küresel mirasın bir parçası olarak tanınmış ve Küresel Önele Sahip Tarımsal Miras Sistemleri (GIAHS)⁴ girişimi başlatılmıştır. Bu girişimle, dünyanın çeşitli bölgelerindeki tarım sistemleri kayıt altına alınmış ve bu alanların iklim değişikliği, doğal afetler, değişen sosyal ve politik durumlara karşı dayanıklılığını artırmak, gıda ve geçim güvenliği sağlamak amacıyla dinamik koruma ve yönetim sistemleri geliştirilmiştir.

Şekil 4. Filipinler'deki Cordilleras Pirinç Terasları (Patrick Venenos, <https://whc.unesco.org/en/documents/129330>)

Dünya Mirası Listesi'ne giren ilk kırsal peyzaj, 1995 yılında UNESCO tarafından listeye eklenen Filipinler'deki Cordilleras Pirinç Terasları (Şekil 4) olmuştur⁵. Bu teraslar, Ifugao halkının 2000 yılı aşkın süredir geliştirdiği, yerel bilgi ve uygulamaları doğal çevreyle bütünleştiren sürdürülebilir tarım sisteminin olağanüstü bir örneğidir. İnsan ve doğa arasındaki uyumlu etkileşimi yansıtan bu kültürel peyzaj, bu yönüyle dünya mirası olarak kabul edilmiştir.

Avrupa Peyzaj Sözleşmesi gibi kapsamlı ve bütüncül bir çerçeve sunan bir diğer uluslararası

metin de 2011 yılında yürürlüğe giren UNESCO Tarihi Kentsel Peyzaj Tavsiye Kararıdır. Bu Tavsiye Kararı, insan çevresinin kalitesini korumayı, kentsel alanların üretken ve sürdürülebilir kullanımını geliştirmeyi, dinamik karakterlerini tanımayı ve sosyal ve işlevsel çeşitliliği teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu tavsiye, kentsel mirasın korunmasını sosyal ve ekonomik kalkınma hedefleriyle bütünleştirir. Kentsel ve doğal çevre arasında, geçmişten gelen miras ile şimdiki ve gelecek nesillerin ihtiyaçları arasında dengeli ve sürdürülebilir bir ilişki kurulmasını amaçlar (Bandarin ve van Oers, 2012). Her ne kadar bu karar tarihi kentsel peyzajlara odaklansa da tarihi kırsal peyzajların korunmasına yönelik önemli bir örnek olmuştur.

ICOMOS Kültürel Peyzajlar Bilimsel Komitesi (ISSCL), 2012 yılında Dünya Kırsal Peyzajlar Girişimi (WRLI)'ni⁶ başlatmıştır. Girişim, kırsal peyzajlarını yerin ruhunu ve toplumların kimliğini yansıtan, devamlı kırsal aktivitelerle kazanılan sürdürülebilir arazi kullanımını gösteren, doğayla uyumlu, biyolojik ve zengin kültürel çeşitliliği barındıran miras alanları olarak kabul eder. Girişim, kırsal peyzajların anlaşılması, korunması ve yönetimi için küresel işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

2014 yılında düzenlenen 18. ICOMOS Genel Kurulu Bilimsel Sempozyumu, temasını “İnsani Değerler Olarak Miras ve Peyzajlar” olarak belirleyerek kırsal peyzajlara yönelik önemli tartışmaların başlamasına öncülük etmiştir. Bu doğrultuda, yerel topluluklara, geleneksel bilgi ve uygulamalara, yerel değerlere ve sürdürülebilir yerel sosyo-ekonomik kalkınmaya daha fazla önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2017 yılında ICOMOS-IFLA, “Miras Olarak Kırsal Peyzajlara İlişkin İlkeler”i yayınlarak kırsal peyzajları insanlık mirasının önemli bir parçası olarak tanımlamaktadır. Kırsal peyzajların küresel önemi, kültürel çeşitlilik sunmaları, ekonomik, sosyal ve ekosistem hizmetleri sağlamaları ve kültüre dayalı gıda üretimi ve yenilenebilir doğal kaynakların kullanımını desteklemeleri nedenleriyle kültürel miras olarak kabul edilmiştir. Bu ilkelere göre kırsal peyzajların miras unsurları, arazi kullanımı, doğal çevre, yerleşim alanları ve yerel mimari, ulaşım ve ticaret ağları gibi fiziksel özelliklerin yanı sıra; geleneksel bilgi, kırsal aktiviteler, kimlik ve aidiyet ifadeleri ile kültürel değer ve anlamlar gibi kültürel özellikleri de kapsamaktadır.

2019 yılında ICOMOS Danışma Komitesi Bilimsel Sempozyumu'nun teması “Kırsal Miras” olarak belirlenmiştir. Sempozyumda kırsal peyzajlar, insanlık için hayati öneme sahip, canlı ve dinamik sistemler olarak tanımlanmış; kültürel, sosyal, çevresel ve ekonomik unsurları barındıran bu peyzajlar, insanın doğayla binlerce yıllık etkileşimini ve uyumunu yansıtan ve

geleneksel ile yerli bilginin saklandığı alanlar olarak kabul edilmiştir.

IV. Sonuç Yerine

Kültürel miras ve peyzaj kavramlarının gelişimi, tarihi kırsal peyzajın doğal ve kültürel, somut ve soyut, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik, çevresel ve ekolojik unsurları da kapsayacak şekilde daha kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınmasını sağlamıştır. Bu değişim, ilkesel metinlere de yansımıştır. Dünya genelindeki değişen koşullar, bu alanların karşı karşıya olduğu tehditlerin çeşitlenmesine ve bu tehditlerle başa çıkmak için geliştirilen koruma yöntemlerinin de çeşitlenerek gelişmesine yol açmıştır. Günümüzde, özellikle iklim değişikliği ve doğal afetlerin bu alanlar üzerindeki doğrudan yıkıcı ve geri dönüşü olmayan etkileri, uluslararası tartışmaların ve ilkesel metinlerin ana gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Bu doğrultuda, tarihi kırsal peyzaj alanlarının çok katmanlı değer ve sorunlarını derinlemesine inceleyerek, bu alanların geçirdiği tarihsel dönüşümlerin farkında olan bütüncül koruma yaklaşımlarının geliştirilmesi büyük bir öneme sahiptir.

Emine Çiğdem Asrav, Dr., ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Kaynakça

- Bandarin, F., Van Oers, R. (2012) The Historic Urban Landscape: Managing Heritage in an Urban Century, John Wiley & Sons.
- Berleant, A. (1997) Living in the Landscape: Toward an Aesthetics of Environment, University Press of Kansas.
- Choay, F. (2001) The Invention of the Historic Monument, Cambridge University Press.
- Cosgrove, D. (1988) The Iconography of Landscape: Essays on the symbolic Representation, Design and Use of Past Environments, Cambridge University Press.
- Crumley, C. L., Kolen, J.C.A., de Kleijn, M., van Manen, N. (2017). Studying Long-term Changes in Cultural Landscapes: Outlines of a Research Framework and Protocol, Landscape Research, Sayı: 42+ 8, s. 880-890.
- Duncan, N., Duncan, J. (2009) Doing Landscape Interpretation, the SAGE Handbook of Qualitative Geography, SAGE Publications, s. 225-247.
- Harvey, D.C. (2015) Landscape and Heritage: Trajectories and Consequences, Landscape Research, Sayı: 40+8, s. 911-924.
- Ingold, T. (2021) The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling and Skill, Routledge, New York.
- Jokilehto, J. (1999) A History of Conservation, Butterworth Heinemann, Oxford.
- Orbaşlı, A. (2017) "Conservation Theory in the Twenty-first Century: Slow Evolution or a Paradigm Shift?", Journal of Architectural Conservation, Sayı: 23+3, s. 157-170.
- Sauer, C.O. (1925) The Morphology of Landscape, University of California Press.
- Scazzosi, L. (2018) Rural Landscape as Heritage: Reasons for and Implications of Principles Concerning Rural Landscapes as Heritage ICOMOS-IFLA 2017, Built Heritage, Sayı: 2, s. 39-52.
- Singh, R.P.B. (2011) (ed.) Rural Cultural Landscapes: Asian Vision of Man-Nature Interrelatedness and Sustainability, A Keynote Address in the International Symposium on Sustainable Rural Landscape & Plan-

ning in Asia Pacific Region, 5-8 December 2011, Seoul National University, Seoul.

Vidal de la Blache, P. V. D. (1922) Principes de géographie humaine, Boulevard Saint-Michel, Paris.

Notlar

- 1- Bu bölümde referans verilen metinlere ulaşmak için: <https://www.icomos.org/en/resources/charters-and-texts>
- 2- <https://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>
- 3- <https://whc.unesco.org/en/news/1959>
- 4- <https://www.fao.org/giahs/en/>
- 5- <https://whc.unesco.org/en/list/722/>
- 6- <http://www.worldrurallandscapes.org/>

Development of Principles for the Conservation of Historic Rural Landscapes From Venice Charter to the Presenty

The concept of historic rural landscapes and approaches to their conservation have evolved alongside the broader development of the concepts of cultural heritage and landscape. Both heritage and landscape studies demonstrate similar paradigm shifts in their content, meaning, and methodologies for identification, management, planning, and conservation. This article will first briefly address the evolution of cultural heritage and landscape concepts before exploring the development of principles for the conservation of historic rural landscapes, from the Venice Charter to the present day. By examining the parallels in both fields, the process of recognizing and protecting rural landscapes as cultural heritage will be clarified. Finally, the article will discuss how these developments are reflected in international charters and guidelines, and evaluate current approaches to the definition and protection of historic rural landscapes.